

บททวน : บทที่ ๒ คดีเลือกตั้ง

คดีเลือกตั้งแบ่งออกได้เป็น ๓ ประเภท ได้แก่ คดีเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คดีเลือกสมาชิกวุฒิสภา และคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น และคดีเลือกตั้งทั้งสามประเภทคดีจะแยกย่อยออกได้เป็น ๒ ลักษณะได้แก่ คดีเกี่ยวกับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือที่เรียกกันว่าคดีคุณสมบัติ กับคดีเพิกถอนสิทธิฯ และสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือที่เรียกกันว่า คดีใบส้ม ใบเหลือง ใบแดง ซึ่งในบทนี้จะกล่าวถึงเฉพาะคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและคดีที่เกี่ยวกับการเลือกสมาชิกวุฒิสภาเท่านั้น

๑. คดีเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

๑.๑ คดีเกี่ยวกับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มี ๓ ประเภทคดี ได้แก่

๑) **คดีขอให้เพิ่มชื่อ** เป็นกรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง (ซึ่งมีหน้าที่รับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต) หรือคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ซึ่งมีหน้าที่รับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ) ไม่รับสมัครผู้ใด หรือไม่ประกาศรายชื่อผู้ใดเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้สมัครนั้นมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาขอให้เพิ่มชื่อตนเป็นผู้สมัครในประกาศรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง อันเป็นการดำเนินการตามพ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๙ และมาตรา ๕๙

๒) **คดีขอให้ถอนชื่อ** เป็นกรณีก่อนวันเลือกตั้ง หากผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง (กรณีการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต) หรือคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กรณีการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ) ตรวจสอบพบว่าผู้สมัครผู้ใดที่ประกาศรายชื่อเป็นผู้สมัครแล้ว แต่ที่จริงไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งหรือคณะกรรมการการเลือกตั้ง แล้วแต่กรณี จะถอนชื่อผู้สมัครออกจากประกาศรายชื่อเองไม่ได้ ต้องยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาให้ถอนชื่อผู้สมัครผู้นั้นออกจากประกาศรายชื่อผู้สมัคร อันเป็นการดำเนินการตามพ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๒ และมาตรา ๖๑

๓) **คดีอุทธรณ์คำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ให้ถอนการรับสมัคร** เป็นกรณีที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือผู้สมัครผู้ใดเห็นว่า ผู้มีชื่อในประกาศรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม บุคคลนั้นมีสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ประกาศรายชื่อผู้สมัคร ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำวินิจฉัยให้ถอนการรับสมัคร ผู้สมัครที่ถูกถอนการรับสมัครมีสิทธิยื่นอุทธรณ์คำวินิจฉัยดังกล่าวต่อศาลฎีกาได้ ตามพ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๑ และมาตรา ๖๐

ข้อสังเกตเกี่ยวกับคดีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

คดีเกี่ยวกับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีความเกี่ยวข้องกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๗ (๑) ถึง (๔) และ

มาตรา ๔๘ (๑) ถึง (๑๘) และพ.ร.ป.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๑ (๑) ถึง (๔) และมาตรา ๔๒ (๑) ถึง (๒๑)

ก. คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๗ มีข้อสังเกตในมาตรา ๙๗ (๔) (ก) ที่บัญญัติว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ต้องมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง”

ข้อสังเกตคือมีคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๒๐/๒๕๖๒ วินิจฉัยว่า ผู้สมัครนำทะเบียนบ้านกลางมาใช้อ้างว่า มีชื่อในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเพื่อใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามมาตรา ๙๗ (๔) ก. ไม่ได้ เพราะทะเบียนบ้านกลางเป็นเพียงทะเบียนซึ่งผู้อำนวยการทะเบียนกลางกำหนดให้จัดทำขึ้นสำหรับลงรายการบุคคลที่ไม่อาจมีชื่อในทะเบียนบ้านใด ตามพ.ร.บ.การทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๔

ข. ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

มาตรา ๙๘ บัญญัติว่า “บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” มาตรานี้มี ๑๘ อนุมาตรา มีข้อสังเกตบางอนุมาตรา ดังนี้

มาตรา ๙๘ (๒) “เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต”

ข้อสังเกตคือ เพียงถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ไม่ถือว่าล้มละลายต้องห้าม เพราะกฎหมายใช้คำว่า “เป็นบุคคลล้มละลาย” หมายความว่า ต้องมีคำพิพากษาให้ล้มละลายแล้ว ตามพ.ร.บ.ล้มละลาย พ.ศ. ๒๔๘๓ มาตรา ๖๑ วรรคหนึ่ง (เทียบ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ลต.สว.๙๕/๒๕๖๗) ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ตกเป็นบุคคลล้มละลาย แม้จะยังมิได้ประกาศคำสั่งในราชกิจจานุเบกษา ก็ต้องถือว่าเป็นบุคคลล้มละลาย (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๓๔/๒๕๖๒) หรือแม้อยู่ระหว่างอุทธรณ์คำพิพากษาที่ให้ตกเป็นบุคคลล้มละลาย ก็ถือว่าล้มละลายต้องห้าม (เทียบ คำสั่งศาลฎีกาที่ ๔๘/๒๕๔๘)

หมายเหตุ

๑) คดีเกี่ยวกับสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หากเป็นคดีที่เกิดขึ้นก่อนพ.ร.ป.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มีผลใช้บังคับ ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งจะชี้ขาดตัดสินคดีในรูปคำสั่งศาลฎีกา แต่ภายหลังพ.ร.ป.ดังกล่าวมีผลใช้บังคับ ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งทำในรูปคำพิพากษาศาลฎีกา

๒) คดีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งในปี ๒๕๖๖ คำวินิจฉัยของศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งที่กล่าวถึงคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จะอ้างทั้งตัวบทรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๗ และมาตรา ๙๘ กับพ.ร.ป.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๑ และมาตรา ๔๒ ส่วนคดีก่อนหน้านี้ จะกล่าวถึงเฉพาะตัวบทรัฐธรรมนูญเท่านั้น

มาตรา ๙๘ (๓) “เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใดๆ”

เดิมมีคำสั่งศาลฎีกาที่ ลต. สสข ๒๔/๒๕๖๖ วินิจฉัยว่า เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญมาตรานี้ เพื่อมิให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบในการเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครที่มีสื่ออยู่ในมือ ย่อมได้เปรียบผู้สมัครอื่น การมีหุ้นจำนวนไม่มาก ไม่อาจครอบงำการดำเนินกิจการ ไม่เป็นลักษณะต้องห้าม แต่ต่อมาคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒/๒๕๖๗

(กรณีขอให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสืบสมาชิกภาพเพราะเหตุมีลักษณะต้องห้าม ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๓) ประกอบมาตรา ๑๐๑ (๖)) ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า **รัฐธรรมนูญไม่ได้ระบุว่า การเข้าถือหุ้นในบริษัทที่ต้องห้าม จะต้องถือหุ้นจำนวนเท่าใด และไม่ได้ระบุว่า จะต้องใช้อำนาจบริหารงานหรือครอบงำกิจการหรือไม่** ฉะนั้น การถือหุ้นเพียงหุ้นเดียวเป็นการถือหุ้นตามความหมายในรัฐธรรมนูญแล้ว แม้ผู้ถือหุ้นจะไม่มีอำนาจบริหารหรือครอบงำกิจการก็ตาม เนื่องจากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวเป็นการตีความตัวบทรัฐธรรมนูญ คดีที่ขึ้นสู่ศาลฎีกา แผนกคดีเลือกตั้งในช่วงหลัง ศาลฎีกาจึงเปลี่ยนแนวคำวินิจฉัยเป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ สด สว ๑๖๓ /๒๕๖๗ ๓๐๐/๒๕๖๗ และ ๓๐๑/๒๕๖๗)

นอกจากนี้ยังมีข้อสังเกตว่า กรณีตามมาตรานี้ไม่คำนึงว่า สื่อนั้นตีพิมพ์หรือเสนอเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการเมืองหรือไม่ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑๐๙/๒๕๖๒) และศาลรัฐธรรมนูญเคยมีคำวินิจฉัยที่ ๑๘ ถึง ๑๙/๒๕๖๓ และ ๒๐/๒๕๖๓ (กรณีขอให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสืบสมาชิกภาพเพราะเหตุมีลักษณะต้องห้าม ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๓) ประกอบมาตรา ๑๐๑ (๖)) วางหลักว่า การเป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชน **ต้องมีการประกอบกิจการจริงด้วย** ส่วนปัญหาว่า ประกอบกิจการจริงหรือไม่ ศาลรัฐธรรมนูญให้ดูจากเอกสาร ๓ ฉบับ ได้แก่ (๑) แบบ สสข.๑ (แบบแสดงรายการเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจของห้างหุ้นส่วนบริษัทตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ ฉบับที่ 83 (พ.ศ.2515) ที่ยื่นต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท) (๒) แบบ ส.บข.๓ (แบบนำส่งงบการเงิน) และ (๓) หมายเหตุประกอบงบการเงิน ซึ่งจะระบุว่า บริษัทหรือห้างฯ นั้น ประกอบกิจการใดตามความเป็นจริง

ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา สนามใหญ่ วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๖

คำถาม นายหนึ่งและนายสองต่างสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งประจำจังหวัดหนึ่ง ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดดังกล่าวประกาศรายชื่อ นายหนึ่งและนายสองเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ต่อมา มีการตรวจสอบแล้วเห็นว่า นายหนึ่งและนายสองไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากนายหนึ่งเป็นหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วนจำกัดเอ็นเตอร์เทนเมนต์ ส่วนนายสองถือหุ้นของบริษัทโฮลดิ้ง จำกัด ซึ่งประกอบกิจการสถานวิทยุโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียง อันเป็นการสื่อสารมวลชนใดๆ

ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ห้างหุ้นส่วนจำกัดเอ็นเตอร์เทนเมนต์ ได้หยุดประกอบกิจการสถานวิทยุโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียง และไม่มีรายได้จากการประกอบกิจการสื่อสารมวลชนใดๆ มาตั้งแต่ก่อนนายหนึ่งเข้าเป็นหุ้นส่วน เพราะไม่ได้รับการต่อใบอนุญาตจากคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ส่วนนายสองถือหุ้นของบริษัทโฮลดิ้ง จำกัด จำนวน ๑๐๐ หุ้น มูลค่า ๑,๐๐๐ บาท จากจำนวนหุ้นที่ชำระแล้วทั้งหมด ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ หุ้น โดยบริษัทโฮลดิ้ง จำกัด ประกอบกิจการให้คำปรึกษา บริหารงาน และเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทย่อยในเครือหลายบริษัท รวมทั้งเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทสื่อหนังสือพิมพ์ จำกัด บริษัทย่อยซึ่งประกอบกิจการสื่อหนังสือพิมพ์รายวัน อันเป็นกิจการหนังสือพิมพ์ จำนวนร้อยละ ๙๐ ของจำนวนหุ้นของบริษัทสื่อหนังสือพิมพ์ จำกัด

ให้วินิจฉัยว่า นายหนึ่งและนายสองเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือไม่ เพราะเหตุใด

ธงคำตอบ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๙๘ บัญญัติว่า “บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ... (๓) เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใดๆ ” ดังนั้น ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจึงต้องไม่เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใดๆ

สำหรับนายหนึ่ง เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าห้างหุ้นส่วนจำกัดเอ็นเตอร์เทนเมนต์ที่ไม่ได้รับการต่อใบอนุญาตจากคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ และได้หยุดประกอบกิจการสถานวิทยุโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียง รวมทั้งไม่มีรายได้จากการประกอบกิจการสื่อมวลชนใดๆ มาตั้งแต่ก่อนนายหนึ่งเข้าเป็นหุ้นส่วนแล้ว นายหนึ่งจึงมิได้เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใดๆ อันเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๙๘ (๓) (เทียบ คำสั่งศาลฎีกาที่ ลต. สสข ๓๙/๒๕๖๖)

ส่วนนายสอง ข้อเท็จจริงปรากฏว่า บริษัทโฮลดิ้ง จำกัด ประกอบกิจการให้คำปรึกษา บริหารงาน และเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทย่อยในเครือหลายบริษัท รวมทั้งเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทสื่อหนังสือพิมพ์ จำกัด บริษัทย่อยซึ่งประกอบกิจการสื่อหนังสือพิมพ์รายวัน อันเป็นกิจการหนังสือพิมพ์ จำนวนร้อยละ ๙๐ ของจำนวนหุ้นของบริษัทสื่อหนังสือพิมพ์ จำกัด แสดงว่า บริษัทโฮลดิ้ง จำกัด มีความเกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการของบริษัทสื่อหนังสือพิมพ์ จำกัด ตามความเป็นจริง ย่อมถือได้ว่า กิจการของบริษัทโฮลดิ้ง จำกัด อยู่ในความหมายของคำว่า หนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใดๆ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๙๘ (๓) ด้วย แต่โดยที่บทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล มีเจตนารมณ์เพื่อป้องกันมิให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอาศัยความได้เปรียบจากการเป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใดๆ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์หรือโทษแก่บุคคลในทางการเมือง การจำกัดสิทธิผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพราะเหตุเป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใดๆ จึงต้องตีความโดยเคร่งครัด ไม่เป็นเพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และต้องคำนึงถึงเจตนารมณ์ดังกล่าวด้วย การที่นายสองถือหุ้นของบริษัทโฮลดิ้ง จำกัด จำนวน ๑๐๐ หุ้น มูลค่า ๑,๐๐๐ บาท จากจำนวนหุ้นที่ชำระแล้วทั้งหมด ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ หุ้น ถือว่าเป็นสัดส่วนที่น้อยมาก นายสองซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นเพียง ๑๐๐ หุ้น ย่อมไม่มีอำนาจสั่งการให้บริษัทโฮลดิ้ง จำกัด เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่นายสองหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครอื่น เพื่อประโยชน์ในการเลือกตั้งของนายสองตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญได้ นายสองจึงไม่เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๙๘ (๓) (เทียบ คำสั่งศาลฎีกาที่ ลต. สสข ๒๔/๒๕๖๖)

หมายเหตุ

หากเป็นข้อสอบในปัจจุบัน กรณีของนายสองธงคำตอบน่าจะต้องเป็นไปตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒/๒๕๖๗ และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ลต สว ๑๖๓ /๒๕๖๗ ๓๐๐/๒๕๖๗ และ ๓๐๑/๒๕๖๗

มาตรา ๙๘ (๔) “ เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามมาตรา ๙๖ (๑) (๒) หรือ (๔) ”
มีข้อสังเกตในมาตรา ๙๖ (๒) ที่ว่า “อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่”

การถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งอาจเกิดขึ้นได้จากหลายกรณี เช่น ศาลฎีกาหรือศาลอุทธรณ์สั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเพราะเหตุกระทำการทุจริตในการเลือกตั้ง หรือศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษาว่า ผู้นั้นจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินหรือยื่นเท็จ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือร้ายแรงผิดปกติ หรือผู้นั้นต้องคำพิพากษาศาลฎีกาว่า ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง รวมทั้งเมื่อถูกฟ้องเป็นคดีอาญาตามกฎหมายเลือกตั้งและศาลพิพากษาลงโทษกับเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งด้วย

ข้อสำคัญก็คือ แม้คำพิพากษาของศาลที่ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งยังไม่ถึงที่สุด ก็ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง เพราะมาตรา ๙๖ (๒) ใช้ถ้อยคำว่า “ไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่” (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑/๒๕๖๔ , คำสั่งศาลฎีกาที่ ลต สสข ๓๒/๒๕๖๖)

ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา สนามจีว วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔

คำถาม ประเด็นที่ ๓ ศาลจังหวัดนครราชสีมาพิพากษาว่า นายนิติ ซึ่งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยและเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย ร่วมกับนายพิชัย กระทำความผิดฐานจัดเลี้ยงนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งเพื่อจูงใจให้ลงคะแนนสนับสนุนนายพิชัยให้ได้รับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๖๕ (๔), ๑๒๖ วรรคสอง ประกอบประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓ ให้ลงโทษจำคุกคนละ ๒ ปี และให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของนายนิติและนายพิชัยมีกำหนดคนละ ๒๐ ปี ภายหลังศาลจังหวัดนครราชสีมาอ่านคำพิพากษาแล้ว มีคำสั่งอนุญาตให้นายนิติและนายพิชัยได้รับอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวไปในระหว่างอุทธรณ์

ให้วินิจฉัยว่า สถานะความเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายนิติได้รับผลกระทบหรือไม่ อย่างไร

ธงคำตอบ เมื่อนายนิติตกเป็นผู้ต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้คดียังไม่ถึงที่สุด ก็ต้องถือว่านายนิติขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้เป็นรัฐมนตรี ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๐ (๗) ความเป็นรัฐมนตรีของนายนิติย่อมสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามมาตรา ๑๗๐ (๔)

การที่ศาลจังหวัดนครราชสีมาพิพากษาให้จำคุกนายนิติ แต่ในวันเดียวกันได้มีคำสั่งอนุญาตให้นายนิติได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวไปในระหว่างอุทธรณ์ จึงไม่ถือว่านายนิติเป็นบุคคลต้องถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล หรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายอันจะเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๖ (๓) แต่การที่ศาลจังหวัดนครราชสีมาพิพากษาให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของนายนิติมีกำหนด ๒๐ ปี ด้วย นายนิติจึงเป็นบุคคลที่อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดหรือไม่ ย่อมมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งทันที ตามมาตรา ๙๖ (๒) และเข้าลักษณะต้องห้ามของบุคคลในการสมัครรับเลือกตั้งเป็น

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๙๘ (๔) สมาชิกภาพความเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายนิติเจียงสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๐๑ (๖) โดยไม่ต้องรอให้มีคำพิพากษาคำสั่งที่สุด (เทียบ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑/๒๕๖๔)

หมายเหตุ

รศ.คำตอบวรรคแรก เป็นปัญหาเกี่ยวกับความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงหรือไม่ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ ที่บัญญัติว่า “มาตรา ๑๗๐ ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ ... (๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๖๐” และมาตรา ๑๖๐ ที่บัญญัติว่า “มาตรา ๑๖๐ รัฐมนตรีต้อง ... (๓) ไม่เป็นผู้ต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้อันนั้นจะยังไม่ถึงที่สุด หรือมีการรอการลงโทษ เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท”

รศ.คำตอบวรรคสอง เป็นปัญหาเกี่ยวกับการสิ้นสมาชิกภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ ที่บัญญัติว่า “มาตรา ๑๐๑ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง เมื่อ ... (๖) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๙๘” และมาตรา ๙๘ ที่บัญญัติว่า “มาตรา ๙๘ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ... (๔) เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามมาตรา ๙๖ (๑) (๒) หรือ (๔) ” รวมทั้งมาตรา ๙๖ ที่บัญญัติว่า “มาตรา ๙๖ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ... (๒) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่ (๓) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย”

มาตรา ๙๘ (๕) “อยู่ระหว่างถูกระงับการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นการชั่วคราว หรือถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง”

การถูกระงับการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งชั่วคราว ก็คือกรณีที่คณะกรรมการก.ก.ต.ให้ใบสั่งแก่ผู้สมัครตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๕ ส่วนการถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง อาจเกิดจากหลายกรณีดังกล่าวแล้ว แต่ไม่ว่าจะเป็นกรณีถูกระงับการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นการชั่วคราว หรือกรณีถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง แม้คดียังไม่ถึงที่สุด ก็เป็นลักษณะต้องห้าม เพราะตัวบทไม่ได้มีคำขยายว่า ต้องเป็นกรณีคดีถึงที่สุดแล้ว

นอกจากนี้การถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง แม้เป็นคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในคดียุบพรรค ก็ถือว่าเป็นลักษณะต้องห้ามสมัครรับเลือกตั้งด้วย และในชั้นนี้จะยกข้อต่อสู้ว่า คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไม่ชอบด้วยเหตุต่างๆไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๓๔/๒๕๖๒)

มาตรา ๙๘ (๖) “ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล”

ข้อสังเกตคือ ในกรณีที่ศาลชั้นต้นหรือศาลชั้นอุทธรณ์พิพากษาจำคุกและคดียังไม่ถึงที่สุด หากศาลอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกา ไม่เป็นลักษณะต้องห้ามมาตรา ๙๘ (๖) เพราะไม่ได้ถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล

เมื่อตัวบทใช้ถ้อยคำว่า ต้องคำพิพากษาให้จำคุก ย่อมต้องหมายความว่าโทษที่หนักกว่าโทษจำคุกคือโทษประหารชีวิตด้วย (เทียบ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๒/๒๕๖๒ กรณีขอมีคำสั่งให้พ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุมีลักษณะต้องห้ามข้อนี้) และเมื่อไม่มีคำว่า คดีถึงที่สุด แม้คดียังไม่ถึงที่สุดก็ต้องมีลักษณะต้องห้าม

ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษานามใหญ่ ๒๕๖๔

คำถาม ประเด็นที่ ๑ ในการเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดหนึ่ง พรรคการเมือง ก. ส่งนายหนึ่งลงสมัครรับเลือกตั้ง ส่วนพรรคการเมือง ข. ส่งนายสองลงสมัครรับเลือกตั้ง นายเอ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคการเมือง ก. ขึ้นเวทีปราศรัยกล่าวพาดพิงนายสองว่าเป็นผู้มีประวัติต่างพร้อย ไม่เหมาะสมเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร วันรุ่งขึ้นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคการเมือง ข. เข้าชื่อไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรเสนอคำร้องต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ขอให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยสมาชิกภาพของนายเอ เนื่องจากก่อนนายเอได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยปัจจุบัน นายเอเคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลแขวงพระนครใต้ ให้ลงโทษจำคุก ๑ ปี ในความผิดฐานฉ้อโกง ประธานสภาผู้แทนราษฎรได้ส่งคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย นายเอยื่นคำโต้แย้งต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า หลังจากศาลแขวงพระนครใต้อ่านคำพิพากษา ตนได้ยื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวระหว่างอุทธรณ์ ศาลแขวงพระนครใต้ส่งคำร้องไปให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาสั่ง ระหว่างรอฟังคำสั่งปล่อยตัวชั่วคราวของศาลอุทธรณ์ตนถูกคุมขังตามหมายของศาลแขวงพระนครใต้เพียง ๑ วัน ก็ได้รับอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวจากศาลอุทธรณ์ ต่อมาโจทก์กับตนตกลงกันได้และโจทก์ยื่นคำร้องขอถอนคำร้องทุกข้อก่อนคดีถึงที่สุด ศาลแขวงพระนครใต้มีคำสั่งให้จำหน่ายคดีชั่วคราว

ให้วินิจฉัยว่า สมาชิกภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายเอสิ้นสุดลงแล้วหรือไม่ หากสมาชิกภาพของนายเอสิ้นสุดลง จะมีผลนับแต่วันใด

ธงคำตอบ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๖) บัญญัติให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง เมื่อต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหมายความว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล**ในขณะที่ดำรงตำแหน่ง**สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สำหรับนายเอ แม้เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล แต่เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นก่อนนายเอจะได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังนั้น สมาชิกภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายเอจึงยังไม่สิ้นสุดลง (เทียบ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๒/๒๕๖๔)

หมายเหตุ กรณีตามคำถามเป็นเรื่องการดำเนินการเพื่อให้พ้นจากสมาชิกภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยอ้างเหตุตามมาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๖) มิใช่เรื่องการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาลจึงต้องเกิดขึ้นในขณะที่ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มิใช่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนเข้าดำรงตำแหน่ง

มาตรา ๙๘ (๗) “เคยได้รับโทษจำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงสิบปีนับถึงวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ”

มีข้อสังเกตคือ ไม่ว่าจะเป็นโทษจำคุกในความผิดฐานใดก็เป็นลักษณะต้องห้ามตามมาตรานี้ แต่ต้องเป็นโทษจำคุกจริง (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๒๐/๒๕๖๒ , ๑๕๓๖/๒๕๖๒) เว้นแต่เป็นโทษจำคุกในความผิดอันได้กระทำประมาทหรือลหุโทษ แม้ต้องโทษจำคุกจริง ก็ไม่ถือว่าเป็นลักษณะต้องห้าม

กรณีเคยรับโทษจำคุกจริงในคดีหมิ่นประมาท หากพ้นโทษมายังไม่ถึงสิบปีนับถึงวันเลือกตั้ง ก็ต้องถือว่าเป็นลักษณะต้องห้ามตามมาตรานี้

มาตรา ๙๘ (๘) “เคยถูกลงโทษให้พ้นจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจเพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตหรือประพฤติมิชอบในวงราชการ”

ข้อสังเกต

(๑) แม้อยู่ระหว่างอุทธรณ์คำสั่งลงโทษ ก็ถือว่าเป็นลักษณะต้องห้าม เพราะคำสั่งลงโทษดังกล่าว เป็นคำสั่งทางปกครอง มีผลตราบเท่าที่ยังไม่มีการเพิกถอนหรือสิ้นผลโดยเงื่อนไขเวลาหรือโดยเหตุอื่น ตามมาตรา ๔๒ วรรคหนึ่ง แห่งพ.ร.บ.วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ และการอุทธรณ์ไม่มีผลเป็นการทุเลาการ บังคับตามคำสั่ง ตามมาตรา ๔๔ วรรคสาม (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๗๓/๒๕๖๒)

(๒) หากต่อมา มีพ.ร.บ.ล้างมลทินฯ มีความหมายเพียงว่า ผู้ร้องไม่เคยถูกลงโทษทางวินัยเท่านั้น ไม่ได้ หมายความว่าความประพฤติหรือการกระทำของผู้ร้องที่เป็นเหตุให้ถูกลงโทษทางวินัยถูกลบล้างไปด้วย (**คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๗๙/๒๕๖๒**)

(๓) คำว่า ประพฤติมิชอบ ต้องเทียบเคียงกับนิยาม มาตรา ๓ แห่งพ.ร.บ. จัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและ ประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ ซึ่งให้นิยามของคำว่า “ประพฤติมิชอบ” หมายความว่า “การกระทำที่ไม่ใช่ทุจริต ต่อหน้าที่ แต่เป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดโดยอาศัยเหตุที่มีตำแหน่งหรือหน้าที่อันเป็นการฝ่าฝืน กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง หรือมติของคณะรัฐมนตรี ที่มุ่งหมายจะควบคุมดูแลการรับ การเก็บรักษา หรือการใช้เงินหรือทรัพย์สินของแผ่นดิน”

คำสั่งศาลฎีกาที่ ลต สข ๔/๒๕๖๖ การที่ผู้ร้องเคยถูกลงโทษให้พ้นจากตำแหน่งนายกองค้การบริหารส่วน ตำบลสงเปลือย ตามคำสั่งของผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ เนื่องจากละเลยไม่ปฏิบัติตามหรือปฏิบัติการณ์ไม่ชอบ ด้วยอำนาจหน้าที่ โดยละเว้นการปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการรับเงินฯ พ.ศ. ๒๕๔๑ และ ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุขององค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๘ อันเป็นระเบียบของทาง ราชการที่มุ่งหมายจะควบคุมดูแล การรับ การเก็บรักษา หรือการใช้เงินหรือทรัพย์สินของแผ่นดิน ถือได้ว่าผู้ร้อง ประพฤติมิชอบในวงราชการ ตามนิยามคำว่า “ประพฤติมิชอบ” ตามมาตรา ๓ แห่งพ.ร.บ. จัดตั้งศาลอาญาคดี ทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ ผู้ร้องจึงมีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๘) และพ.ร.บ.ว่า ด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๒ (๑๐)

ข้อสอบเนติบัณฑิต สมัยที่ ๗๓

คำถาม ประเด็นที่ ๒ ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งคำร้องของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนหนึ่งในสี่ ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้วินิจฉัยสมาชิก ภาพของนายมัน เนื่องจากนายมันเคยถูกกรรมการปกครองลงโทษทางวินัยปลดออกจากราชการเพราะเหตุเรียกรับ เงินจากผู้รับเหมาก่อสร้าง เหตุเกิดในปี ๒๕๔๘ นายมันจึงเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๘) มีผลให้สมาชิกภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ของนายมันเป็นอันสิ้นสุดลง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) นายมันยื่นคำให้การชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาว่า กรณี ดังกล่าวตนได้รับการล้างมลทินแล้ว ตามพระราชบัญญัติล้างมลทินฯ พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๔ ที่ให้ล้างมลทินแก่ผู้

ต้องโทษทางวินัย ในกรณีที่ได้กระทำก่อนวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ โดยให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เคยถูกลงโทษทางวินัย
ขอให้ยกคำร้อง

ให้วินิจฉัยว่า คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของนายมันรับฟังได้หรือไม่

ธงคำตอบ การที่นายมันเคยถูกลงโทษทางวินัยปลดออกจากราชการเพราะเหตุเรียกรับเงินจากผู้รับเหมาก่อสร้าง มีผลให้นายมันเป็นผู้ที่เคยถูกสั่งให้พ้นจากราชการเพราะทุจริตต่อหน้าที่ ซึ่งต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๘) แม้นายมันกระทำความผิดในปี ๒๕๔๘ และได้รับการล้างมลทินตามพ.ร.บ.ล้างมลทินฯ พ.ศ. ๒๕๕๐ แต่ไม่มีผลเป็นการลบล้างคำพิพากษาหรือคำสั่งลงโทษทางวินัยว่ามีการกระทำความผิด ประกอบกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๘) มีเจตนารมณ์ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือของสาธารณชน พ.ร.บ.ล้างมลทินฯ พ.ศ. ๒๕๕๐ จึงไม่มีผลให้นายมันไม่เป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๘) และสมาชิกภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายมันต้องเป็นอันสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๐๑ (๖) คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของนายมันรับฟังไม่ได้ (เทียบ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๘/๒๕๖๓ และคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๗๙/๒๕๖๒)

มาตรา ๙๘ (๙) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอันถึงที่สุดให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติ หรือเคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุก เพราะกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

ข้อสังเกตคือ ทั้งกรณีร่ำรวยผิดปกติและกรณีต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกเพราะกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต คำพิพากษาต้องถึงที่สุดแล้ว จึงจะถือว่าเป็นลักษณะต้องห้าม

มาตรา ๙๘ (๑๐) เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่กระทำโดยทุจริตตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดในความผิดฐานเป็นผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือผู้ค้า กฎหมายว่าด้วยการพนันในความผิดฐานเป็นเจ้ามือหรือเจ้าสำนัก กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าย หรือกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในความผิดฐานฟอกเงิน

ข้อสังเกตคือ หากคดียังไม่ถึงที่สุด ยังไม่เป็นลักษณะต้องห้าม และบทบัญญัติมาตรา ๙๘ (๑๐) ยึดถือคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดเป็นสำคัญ ไม่ได้คำนึงว่ามีเหตุบรรเทาโทษหรือรอการลงโทษหรือไม่ (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๔/๒๕๖๔ , ๕/๒๕๖๕ และคำสั่งศาลฎีกาที่ ลต สสข ๓๕/๒๕๖๖)

นอกจากนี้ในกรณีที่เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่า กระทำความผิดฐานมียาเสพติดให้โทษไว้ในครอบครอง (เพื่อเสพ) ไม่เป็นลักษณะต้องห้าม เพราะเป็นลักษณะต้องห้ามเฉพาะความผิดฐานเป็นผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือผู้ค้า และความผิดต่อกฎหมายว่าด้วยการพนัน เป็นลักษณะต้องห้ามเฉพาะความผิดฐานเป็นเจ้ามือหรือเจ้าสำนัก ส่วนความผิดฐานเป็นผู้เล่นการพนัน ไม่เป็นลักษณะต้องห้ามตามมาตรา

ข้อสอบผู้ช่วยฯ สนามใหญ่ ๒๕๖๕

คำถาม ประเด็นที่ ๒ ในการเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดหนึ่ง พรรคการเมือง ก. ส่งนายหนึ่งลงสมัครรับเลือกตั้ง ส่วนพรรคการเมือง ข. ส่งนายสองลงสมัครรับเลือกตั้ง นายหนึ่งยื่นคำร้องขอให้คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ถอนชื่อนายสองออกจากการเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากนายสองเคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลแขวงพระนครเหนือ ให้ลงโทษจำคุก ๓ เดือน ในความผิดฐานเป็นเจ้ามือการพนันสลากกินรวบ นายสองยื่นคำคัดค้านต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งว่า ตนถูกศาลแขวงพระนครเหนือลงโทษจำคุก ๓ เดือน ในความผิดฐานเจ้ามือสลากกินรวบจริง แต่ศาลรื้อการลงโทษจำคุก ไม่ได้ถูกจำคุกจริง และภายหลังที่ศาลมีคำพิพากษา ได้มีการประกาศใช้บังคับพระราชบัญญัติล้างมลทินฯ พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นการลบล้างประวัติการกระทำความผิด ตนจึงไม่มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ให้วินิจฉัยว่า นายสองเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือไม่

ธงคำตอบ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๙๘ (๑๐) กำหนดลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หากเคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน ในความผิดฐานเป็นเจ้ามือหรือเจ้าสำนัก เมื่อปรากฏว่านายสองเคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดของศาลแขวงพระนครเหนือว่ากระทำความผิดฐานเป็นเจ้ามือสลากกินรวบ ไม่ว่าศาลจะรื้อการลงโทษจำคุก นายสองก็เป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ส่วนการประกาศใช้พระราชบัญญัติล้างมลทินฯ พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นการลบล้างโทษว่ามีเคยถูกลงโทษจำคุกในความผิดนั้นเท่านั้น แต่ไม่มีผลเป็นการลบล้างการกระทำความผิดและคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ามีการกระทำความผิด (เทียบ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๔/๒๕๖๔)

มาตรา ๙๘ (๑๑) เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำการอันเป็นการทุจริตในการเลือกตั้ง
ข้อสังเกตคือ หากคดียังไม่ถึงที่สุด ยังไม่ถือว่ามิมีลักษณะต้องห้าม

มาตรา ๙๘ (๑๔) เป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดลงยังไม่เกินสองปี
ข้อสังเกตคือ มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๗/๒๕๖๔ วินิจฉัยว่า สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติชุดที่ผ่านมา ไม่ถือว่าเป็นบุคคลที่เป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภา เพราะรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ บทเฉพาะกาล มาตรา ๒๖๓ วรรคหนึ่ง เพียงแต่บัญญัติให้สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่แทนในระหว่างที่ยังไม่มีสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา มิได้หมายความว่าให้สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา

มาตรา ๙๘ (๑๕) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ

ข้อสังเกตคือ เคยมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕/๒๕๔๓ วินิจฉัยว่า เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้ (๑) ได้รับแต่งตั้งหรือได้รับเลือกตั้งตามกฎหมาย (๒) มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการหรือหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมายและปฏิบัติงานประจำ (๓) อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐ และ (๔) มีเงินเดือนค่าจ้าง หรือค่าตอบแทนตามกฎหมาย ดังนั้น กรรมการการประถมศึกษาจังหวัด กรรมการสภามหาวิทยาลัยราช

กฎ อนุกรรมการข้าราชการตำรวจประจำจังหวัด (อ.ก.ตร.จังหวัด) ไม่ใช่เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ แต่ผู้พิพากษาสมทบ เป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ

มาตรา ๙๘ (๑๗) “อยู่ในระหว่างต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง”

ข้อสังเกตคือ คำว่า ดำรงตำแหน่งทางการเมือง น่าจะหมายถึงตำแหน่งทางการเมือง ตามพ.ร.บ.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔

มาตรา ๙๘ (๑๘) “เคยพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุตามมาตรา ๑๔๔ และมาตรา ๒๓๕ วรคสาม”

ข้อสังเกต : เหตุตามมาตรา ๑๔๔ คือแปรรูปตุลาการ พ.ร.บ.งบประมาณโดยมิชอบ ส่วนเหตุมาตรา ๒๓๕ วรคสาม คือต้องคำพิพากษาศาลฎีกาว่าฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง หรือต้องคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองว่า กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ ร้ายแรง ผิดปกติ หรือจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินหรือยื่นเท็จ

๑.๒ คติเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้ง มี ๓ ประเภทคดี ได้แก่

๑) คติใบส้ม เป็นกรณีก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง มีหลักฐานอันควรเชื่อว่ามีผู้สมัครผู้ใดกระทำการอันเป็นเหตุให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครนั้นเป็นการชั่วคราวมีกำหนดเวลาไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่ง และในกรณีที่ผู้นั้นได้คะแนนอยู่ในลำดับที่จะได้รับการเลือกตั้ง ให้สั่งยกเลิกการเลือกตั้งและสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ คำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าวเป็นที่สุด และเมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง มีคำสั่งดังกล่าวแล้ว คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อขอให้สั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้น ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๕ มาตรา ๒๒๖ และพ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๓๒, ๑๓๘

คำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ให้ระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครนั้นเป็นการชั่วคราวมีกำหนดเวลาไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่ง มีผลประการสำคัญคือ ในกรณีที่ผู้นั้นได้คะแนนอยู่ในลำดับที่จะได้รับการเลือกตั้ง และคณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งยกเลิกการเลือกตั้งและสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ ผู้นั้นจะไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งใหม่ และต้องเตรียมตัวไปต่อสู้คดีที่ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้ง เพราะคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องไปยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้ง เพื่อให้สั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นต่อไป

๒) คติใบเหลือง เป็นกรณีเมื่อประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว ปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม แต่ไม่ได้ความชัดว่าเป็นการกระทำของผู้ได้รับเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งเพื่อวินิจฉัย ในกรณีที่ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งวินิจฉัยว่า การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งจะสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ในเขตเลือกตั้งนั้น และให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเลือกตั้งจะเป็นอันสิ้นสุดลงนับแต่วันที่ศาลวินิจฉัย ทั้งนี้ ตามพ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๓๓ เมื่อ

กรณีนี้ไม่ปรากฏชัดว่าการเลือกตั้งที่ไม่ได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมนั้น เป็นการกระทำของผู้สมัครที่ได้รับเลือกตั้งหรือไม่ ผู้สมัครที่ได้รับเลือกตั้งจึงยังมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งใหม่

๓) คดีใบแดง เป็นกรณีมีการดำเนินการโดยคณะกรรมการการเลือกตั้งตามมาตรา ๒๒๕ คือให้ใบส้มแก่ผู้สมัครที่กระทำการอันเป็นเหตุให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมแล้ว หรือภายหลังประกาศผลการเลือกตั้ง มีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งของผู้สมัครผู้นั้น ในกรณีที่ศาลฎีกาพิพากษาว่าบุคคลดังกล่าวกระทำความผิดตามที่ถูกร้อง ศาลฎีกาจะสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งของผู้ผู้นั้นเป็นเวลาสิบปี และสมาชิกภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ผู้นั้นต้องเป็นอันสิ้นสุดลง นับแต่วันหยุดปฏิบัติหน้าที่ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๕ มาตรา ๒๒๖ และพ.ร.ป.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๓๘

ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา สนามใหญ่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

คำถาม ประเด็นที่ ๒ ภายหลังประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งนายเอกได้รับการเลือกตั้ง นายเลื้อผู้สมัครที่ได้คะแนนรองจากนายเอกไปยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้ง ขอให้คำสั่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งของนายเอกใหม่ อ้างเหตุนายเอกขาดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพราะไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นครั้งก่อนที่นายเอกจะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้อเท็จจริงปรากฏว่า นายเอกไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งครั้งนั้นจริง

ให้วินิจฉัยว่า ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งจะสั่งคำร้องของนายเลื้ออย่างไร

ธงคำตอบ การยื่นคำร้องขอให้ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ภายหลังประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่จะยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๕๐) มาตรา ๒๓๙ วรรคสอง นายเลื้อไม่มีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งโดยตรง ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งจึงต้องมีคำสั่งยกคำร้องของนายเลื้อ

หมายเหตุ

รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๒๒๖ วรรคหนึ่ง ไม่ได้ให้สิทธิแก่ผู้สมัครด้วยตนเองหรือบุคคลอื่นใดยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาได้เองเช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๒๓๙ วรรคสอง

ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา สนามเล็ก ๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

คำถาม ประเด็นที่ ๑ ภายหลังประกาศผลการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเลย นายเอกผู้สมัครซึ่งไม่ได้รับเลือกตั้งไปยื่นหนังสือร้องเรียนนายโท ผู้สมัครซึ่งได้รับเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง กล่าวหาว่า นายโทกระทำการทุจริตในการเลือกตั้งโดยแจกเงินแก่กลุ่มแม่บ้านเพื่อซื้อเสียง คณะกรรมการการเลือกตั้งได้สอบสวนแล้วมีมติว่าข้อกล่าวหาของนายเอกไม่มีมูล และมีมติให้ดำเนินคดีอาญาแก่นายเอกเพราะเหตุมีหนังสือร้องเรียนนายโทอันเป็นเท็จ หลังจากนั้น ๓ เดือน นายเอกยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์ภาค ๔ แผนกคดีเลือกตั้ง ขอให้คำสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งของนายโท และมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้ง

ใหม่ โดยอ้างเหตุเช่นเดียวกับที่กล่าวในหนังสือร้องเรียนนายโท ก่อนวันนัดฟังคำสั่งรับหรือไม่รับคำร้อง นายโทให้
 หมายความยื่นคำแถลงต่อศาลอุทธรณ์ภาค ๔ แผนกคดีเลือกตั้งว่า ไม่มีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่ง
 ราชาอาณาจักรไทยให้สิทธินายเอกยื่นคำร้องดังกล่าว ขอให้ยกคำร้อง

ให้วินิจฉัยว่า คำแถลงของนายความของนายโทต่อศาลอุทธรณ์ภาค ๔ แผนกคดีเลือกตั้ง รับฟังได้หรือไม่
ธงคำตอบ รัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๖๐) มาตรา ๒๒๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า ภายหลังประกาศผลการ
 เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาแล้ว มีหลักฐานอันควรเชื่อว่ามีผู้สมัครผู้ใดกระทำการทุจริต ให้
คณะกรรมการการเลือกตั้ง ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหรือสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัคร
 นั้น โดยมีได้ให้สิทธิบุคคลอื่นยื่นคำร้องดังกล่าวด้วย และมาตรา ๒๒๖ วรรคหก ให้นำบทบัญญัตินี้ไปใช้
 บังคับแก่การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นโดยอนุโลม แต่ให้อำนาจของศาลฎีกาเป็นอำนาจของ
 ศาลอุทธรณ์ ดังนั้น ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลชั้นอุทธรณ์เพื่อให้มีคำสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิ
 เลือกตั้งของผู้สมัครที่กระทำการทุจริตในการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดจึงมี**เพียงคณะกรรมการการ**
เลือกตั้งเท่านั้นเช่นกัน นายเอกไม่มีสิทธิยื่นคำร้องดังกล่าวต่อศาลอุทธรณ์ภาค ๔ แผนกคดีเลือกตั้ง คำแถลงของ
 นายความของนายโทที่ว่า ไม่มีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยให้สิทธินายเอกยื่นคำร้องดังกล่าว
 จึงรับฟังได้

หมายเหตุ

หากเป็นข้อสอบเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ต้องอ้าง**มาตรา ๒๒๖ วรรค**
หก ที่ว่าให้นำบทบัญญัตินี้ไปใช้บังคับแก่การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นโดยอนุโลม แต่
 ให้อำนาจของศาลฎีกาเป็นอำนาจของศาลอุทธรณ์ด้วย

๒.คดีเลือกสมาชิกวุฒิสภา

คดีเลือกสมาชิกวุฒิสภา แบ่งออกได้เป็น ๓ ประเภท คือคดีสิทธิสมัครรับเลือก คดีเพิกถอนสิทธิสมัครรับ
 เลือกตั้ง และคดีเกี่ยวกับการดำเนินการในการเลือก คดีประเภทหลังเช่น กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดสถานที่เลือก
 การตัดสิทธิเข้าร่วมในการเลือกเพราะมาสาย การขานคะแนน เป็นต้น เมื่อมีปัญหาเหล่านี้ ผู้สมัครมีสิทธิไปยื่นคำ
 ร้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้ง เพื่อให้มีคำสั่งแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งหรือการดำเนินการของผู้อำนวยการในการ
 เลือก หรือคณะกรรมการการเลือกตั้ง

๒.๑ คดีสิทธิสมัครรับเลือก

คดีสิทธิสมัครรับเลือกเป็นเรื่องเกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัคร **คุณสมบัติ**ของผู้สมัคร
 รับเลือกสมาชิกวุฒิสภา เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ ก. (๑)-(๔) และพ.ร.ป.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิก
 วุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๓ (๑)-(๔) และส่วน**ลักษณะต้องห้าม**ของผู้สมัครรับเลือกสมาชิกวุฒิสภา เป็นไป
 ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ ข. (๑) ถึง (๙) และพ.ร.ป.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา
 ๑๔ (๑) ถึง ๒๖ บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญและพ.ร.ป.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ จะคล้ายกัน
 เพียงแต่พ.ร.ป.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ จะนำบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญบางอนุมาตราไป
 ขยายออกเป็นหลายอนุมาตรา

ลักษณะต้องห้ามตามบทบัญญัติดังกล่าวที่น่าสนใจ ได้แก่ กรณีเป็นคู่สมรสของผู้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาในคราวเดียวกัน ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ ข.ลักษณะต้องห้าม (๘) ซึ่งตรงกับพ.ร.ป. ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๔ (๒๕)

คำพิพากษาฎีกาที่ สด สว ๑๒๘/๒๕๖๗ คดีนี้ ข้อเท็จจริงได้ความว่า ในวันที่ผู้ร้องสมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาที่เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗ นาย พ. สามีผู้ร้องยังไม่ได้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา จึงไม่ใช่กรณีที่ผู้ร้องเป็นคู่สมรสของผู้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาในคราวเดียวกัน ผู้ร้องจึงไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๔ (๒๕) แห่งพ.ร.ป. ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ (ตรงกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ ข.ลักษณะต้องห้าม (๘)) การที่ผู้คัดค้านสั่งให้ลบชื่อผู้ร้องออกจากบัญชีรายชื่อผู้สมัคร เนื่องจากนาย พ. สามีของผู้ร้องได้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาที่อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๗ โดยถือว่าการสมัครรับเลือกของผู้ร้องกับนาย พ. สามีผู้ร้องเป็นกรณีคู่สมรสของผู้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาในคราวเดียวกันนั้น ศาลฎีกาไม่เห็นพ้องด้วย

ข้อสังเกต : คดีนี้ ภริยาสมัครก่อน สามีสมัครภายหลัง โดยสมัครคนละวันและคนละอำเภอผู้อำนวยการการเลือกประจำทั้งสองอำเภอประกาศรายชื่อทั้งภริยาและสามีแล้ว แต่เมื่อตรวจพบข้อเท็จจริงดังกล่าว ผู้อำนวยการการเลือกประจำทั้งสองอำเภอก็ได้สั่งลบชื่อทั้งภริยาและสามี โดยอ้างเหตุต่างเป็นผู้สมัครที่มีคู่สมรสของผู้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาในคราวเดียวกัน ตามพ.ร.ป. ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๔ (๒๕) ภริยาไปยื่นคำร้องขอให้ศาลฎีกาสั่งเพิ่มชื่อ ศาลฎีกาเห็นว่า ขณะที่ภริยาสมัคร สามียังไม่ได้สมัคร ในขณะนั้นภริยาจึงยังไม่ได้อยู่ในฐานะเป็นผู้สมัครที่มีคู่สมรสของผู้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาในคราวเดียวกัน ต้องถือว่าไม่ได้มีลักษณะต้องห้าม ตามมาตรา ๑๔ (๒๕) แม้ต่อมาสามีมาสมัคร แต่เมื่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งสั่งลบชื่อ เพื่อกับการสมัครไม่มีผลมาแต่แรก ศาลฎีกา จึงมีคำสั่งให้เพิ่มชื่อภริยา ส่วนสามีไม่ปรากฏว่าไปยื่นคำร้องขอให้ศาลฎีกาสั่งเพิ่มชื่อด้วย น่าจะเป็นเพราะทราบดีว่าศาลฎีกาจะไม่สั่งให้เพิ่มชื่อ เพราะขณะที่สามีสมัคร ภริยาสมัครแล้ว สามีจึงอยู่ในฐานะเป็นผู้สมัครที่มีคู่สมรสของผู้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาในคราวเดียวกันแล้ว

๒.๒ คดีเพิกถอนสิทธิสมัครเลือกตั้ง

คดีเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกสมาชิกวุฒิสภา มี ๒ ประเภท คือคดีเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งชั่วคราวหรือคดีใบส้ม อันเป็นคดีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๕ และคดีเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกหรือคดีใบแดง อันเป็นคดีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๖ การเลือกสมาชิกวุฒิสภาไม่มีคดีใบเหลือง เพราะลักษณะของการเลือกสมาชิกวุฒิสภาที่มี ๓ ระดับ มีความเชื่อมโยงกัน ไม่เอื้อให้มีการเลือกใหม่ ในกรณีที่ปรากฏแน่ชัดว่าผู้สมัครที่ได้รับเลือกมีส่วนเกี่ยวข้องการกระทำที่ทำให้การเลือกไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมหรือไม่

๑) คดีเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งชั่วคราว (ใบส้ม) มีที่มา ๒ กรณี

กรณีแรก เป็นกรณีที่ความปรากฏในระหว่างการดำเนินการเลือกไม่ว่าระดับใดก่อนประกาศผลการเลือก ว่า ผู้สมัครผู้ใดขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้าม หรือสมัครมากกว่ากลุ่มหนึ่งหรือหนึ่งอำเภอ หรือ

แสดงข้อมูลในสมัครฯ อันเป็นเท็จ ให้ถือว่าผู้สมัครผู้นั้นกระทำการเพื่อให้การเลือกมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้นไว้เป็นการชั่วคราวเป็นเวลาไม่เกินหนึ่งปี ตามพ.ร.บ. ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง และวรรคสาม

กรณีที่สอง เป็นกรณีก่อนประกาศผลการเลือก ถ้ามีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า ผู้สมัครผู้ใดกระทำการใดหรือรู้เห็นกับการกระทำได้ของบุคคลอื่น อันทำให้การเลือกตั้งไม่ได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้นไว้เป็นการชั่วคราวเป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี ตามพ.ร.บ. ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๖๐ วรรคหนึ่ง

เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นการชั่วคราวทั้งสองกรณีแล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องไปยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อสั่งให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้น ตามพ.ร.บ. ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๒๐ วรรคท้าย และ มาตรา ๖๐ วรรคท้าย

ในการเลือกสมาชิกวุฒิสภาเมื่อปี ๒๕๖๗ ที่ผ่านมา มีคดีคณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นการชั่วคราวหรือให้ใบส้ม เพราะเหตุผู้สมัครผู้ใดขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม แล้วต่อมาภายหลังประกาศผลการเลือก คณะกรรมการการเลือกตั้งไปยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อสั่งให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้น ตามพ.ร.บ. ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๒๐ วรรคท้าย และ มาตรา ๖๐ วรรคท้าย เป็นจำนวนมาก

มีคดีที่น่าสนใจ ซึ่งศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งวินิจฉัยว่า **ผู้สมัครมีลักษณะต้องห้ามจริง และมีคำสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คือให้ใบแดง ดังเช่น**

๑) กรณีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ ข. (๑) ประกอบมาตรา ๙๘ (๓) ตรงกับพ.ร.บ.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๔ (๓)

มาตรา ๙๘ (๓) บัญญัติว่า “เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใด ๆ”

คดี ลต สว.๔๔/๒๕๖๘ (ระดับจังหวัด) ลงสมัครโดยรู้อยู่แล้วว่าขาดคุณสมบัติ กรณีถือหุ้น บมจ.อาร์เอส ๒๒,๐๐๐ หุ้น **ลต สว.๒๐/๒๕๖๘** (ระดับจังหวัด) ลงสมัครโดยรู้แล้วว่าขาดคุณสมบัติ กรณีถือหุ้น บมจ.อาร์เอส ๕,๑๗๐ หุ้น **คดี ลต สว. ๓๑/๒๕๖๘** (ระดับจังหวัด) ลงสมัครโดยรู้แล้วว่าขาดคุณสมบัติ กรณีถือหุ้น บมจ.อสมท. ๑,๐๐๐ หุ้น ศาลฎีกาฯ มีคำสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

๒) กรณีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ ข. (๑) ประกอบมาตรา ๙๘ (๓) ตรงกับพ.ร.บ.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๔ (๓)

มาตรา ๙๘ (๓) บัญญัติว่า “เคยได้รับโทษจำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงสิบปีนับถึงวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ”

คดี ลต สว. ๑๓/๒๕๖๘ (ระดับอำเภอ) ลงสมัครโดยรู้แล้วว่าขาดคุณสมบัติ กรณีต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกฐานหมิ่นประมาทอันมิใช่ความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ และพ้นโทษมายังไม่ถึง ๑๐ ปี นับถึงวันเลือก ศาลฎีกาฯ มีคำสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

ข้อสังเกต ข้อยกเว้นตามมาตรานี้มีเฉพาะความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

๓) กรณีรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ ข. (๑) ประกอบมาตรา ๙๘ (๑๐) ตรงกับพ.ร.ป.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๔ (๑๒)

มาตรา ๙๘ (๑๐) บัญญัติว่า “เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ที่กระทำโดยทุจริตตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดในความผิดฐานเป็นผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือผู้ค้า กฎหมายว่าด้วยการพนันในความผิดฐานเป็นเจ้ามือหรือเจ้าสำนัก กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ หรือกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในความผิดฐานฟอกเงิน”

คดี ลต สว.๒/๒๕๖๘ (ระดับอำเภอ) และคดี ลต สว.๒๔/๒๕๖๘ (ระดับอำเภอ) ลงสมัครโดยรู้อยู่แล้วว่าขาดคุณสมบัติ กรณีเคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดฐานมีเมทแอมเฟตามีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายอันความผิดตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดในความผิดฐานเป็นผู้ค้า

คดี ลต สว.๖/๒๕๖๘ (ระดับอำเภอ) ลงสมัครโดยรู้อยู่แล้วว่าขาดคุณสมบัติ กรณีต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกฐานยกยอกทรัพย์ อันเป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ที่กระทำโดยทุจริต

คดี ลต สว.๒๗/๒๕๖๘ (ระดับอำเภอ) ลงสมัครโดยรู้อยู่แล้วว่าขาดคุณสมบัติ กรณีเคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดฐานเป็นเจ้าบ้านผู้จัดให้มีการเล่นและเข้าร่วมเล่นการพนันไพรมี่

คดี ลต สว.๓๖/๒๕๖๘ (ระดับอำเภอ) ลงสมัครโดยรู้แล้วว่าขาดคุณสมบัติ กรณีต้องคำพิพากษาว่ามีความผิดฐานเจ้าพนักงานเรียกทรัพย์สินสำหรับตนเองหรือผู้อื่น อันเป็นความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ จำคุก ๒ ปี ๖ เดือน รอการลงโทษ ๒ ปี

ศาลฎีกา มีคำสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งทุกคดี และคดี ลต สว.๓๖/๒๕๖๘ แม้รอการลงโทษก็ต้องด้วยมาตรานี้

๔) กรณีรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ ข. (๑) ประกอบมาตรา ๙๘ (๑๑) ตรงกับพ.ร.ป.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๔ (๑๓)

มาตรา ๙๘ (๑๑) บัญญัติว่า “เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำการอันเป็นการทุจริตในการเลือกตั้ง”

คดี ลต สว.๑๐/๒๕๖๘ (ระดับอำเภอ) ลงสมัครโดยรู้แล้วว่าขาดคุณสมบัติ กรณีเคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดฐานให้ เสนอให้ สัญญาว่าจะให้เงินแก่สถาบันการศึกษาเพื่อจูงใจให้ลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ตนเองและเป็นการกระทำภายใน ๖๐ วัน ก่อนวันครบวาระการดำรงตำแหน่งจนถึงวันเลือกตั้ง ศาลฎีกา มีคำสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

๕) กรณีรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ ข. (๗) ตรงกับพ.ร.ป.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๔ (๒๔)

มาตรา ๑๐๘ ข. (๓) บัญญัติว่า “เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น เว้นแต่ได้พ้นจากการเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือก”

คดี ลต สว.๔๑/๒๕๖๘ (ระดับอำเภอ) ลงสมัครโดยรู้อยู่แล้วว่าขาดคุณสมบัติ กรณีพ้นจากตำแหน่งที่ปรึกษานายก อบจ.ไม่ถึง ๕ ปี และคดี ลต สว.๑๙/๒๕๖๘ (ระดับอำเภอ) ลงสมัครโดยรู้แล้วว่าขาดคุณสมบัติ กรณีพ้นจากตำแหน่งที่ปรึกษารองนายก อบจ.ไม่ถึง ๕ ปี ศาลฎีกาฯ มีคำสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

๖) กรณีรัฐธรรมนูญ **มาตรา ๑๐๘ ข. (๘)** ตรงกับพ.ร.บ.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๔ (๒๕)

มาตรา ๑๐๘ ข. (๘) บัญญัติว่า “เป็นบุพการี คู่สมรส หรือบุตรของผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ผู้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาในคราวเดียวกัน หรือผู้ดำรงตำแหน่งในศาลรัฐธรรมนูญหรือในองค์กรอิสระ”

คดี ลต สว.๓๘/๒๕๖๘ (ระดับอำเภอ) ลงสมัครโดยรู้แล้วว่าขาดคุณสมบัติ กรณีลงสมัครคราวเดียวกับภริยา คดี ลต สว.๒๙/๒๕๖๘, ๒๓/๒๕๖๘ (ระดับอำเภอ) ลงสมัครโดยรู้แล้วว่าขาดคุณสมบัติ กรณีลงสมัครคราวเดียวกับสามี และคดี ลต สว.๓๗/๒๕๖๘ (ระดับอำเภอ) ลงสมัครโดยรู้แล้วว่าขาดคุณสมบัติ กรณีลงสมัครคราวเดียวกับบุตรสาว ศาลฎีกาฯ มีคำสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งทุกคดี

๒) คดีเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือคดีใบแดง มี ๓ กรณี

กรณีแรก คณะกรรมการการเลือกตั้งลบล้างข้อออกจากบัญชีสำรอง เนื่องจากมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่ากระทำการหรือรู้เห็นเป็นใจด้วยการกระทำของบุคคลอื่นอันทำให้การเลือกตั้งไม่ได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม หรือลาออกโดยเจตนาเพื่อให้บุคคลลำดับถัดลงไปได้รับเลื่อนขึ้นเป็นสมาชิกวุฒิสภา หรือบุคคลในลำดับถัดไปหรือบุคคลอื่นได้ให้หรือสัญญาว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่สมาชิกวุฒิสภาหรือบุคคลในบัญชีสำรองเพื่อลาออก (พ.ร.บ.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗)

กรณีเป็นเรื่องของผู้ที่มีชื่อในบัญชีสำรอง กระทำการเพื่อให้บุคคลลำดับถัดลงไปได้รับประโยชน์

กรณีที่ ๒ มีการดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๕ และพ.ร.บ.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ (พ.ร.บ.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง และวรรคสาม กับ มาตรา ๖๐ วรรคสอง)

กรณีนี้เป็นเรื่องที่มีการให้ใบสั้มมาก่อน แล้วมาขอให้ศาลให้ใบแดง

กรณีที่ ๓ เมื่อคณะกรรมการประกาศผลการเลือกตามมาตรา ๔๒ วรรคสอง แล้ว ถ้ามีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครหรือผู้ใดกระทำการอันเป็นการทุจริตในการเลือกหรือรู้เห็นกับการกระทำของบุคคลอื่น อันทำให้การเลือกมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อสั่งให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้น (พ.ร.บ.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๖๒)

กรณีนี้เป็นเรื่องปรากฏข้อเท็จจริงภายหลังประกาศผลการเลือก

ข้อสังเกต

๑.กรณีตรวจสอบพบว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา เป็นผู้ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามภายหลังการเลือกตั้ง

เมื่อมีการประกาศให้ผู้ใดได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาแล้ว หากปรากฏว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๙๗ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๙๘ และสมาชิกวุฒิสภาขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๐๘ ก. หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๘ ข. การดำเนินการเพื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาดังกล่าวพ้นจากตำแหน่ง เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒

มาตรา ๘๒ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่า สมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๐๑ (๓) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๐) หรือ (๑๒) หรือมาตรา ๑๐๑ (๓) (๔) (๕) หรือ (๗) แล้วแต่กรณี และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้อง ส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่ และ

มาตรา ๘๒ วรรคสี่ บัญญัติว่า ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาคนใดคนหนึ่งมีเหตุสิ้นสุดลงตามวรรคหนึ่ง ให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยตามวรรคหนึ่งได้ด้วย

ทั้งนี้ เนื่องจากการขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามตามมาตรา ๙๗ และมาตรา ๙๘ มีผลให้สมาชิกสภาการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๐๑ (๕) และ (๖) และการขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาตามมาตรา ๑๐๘ ก. และมาตรา ๑๐๘ ข. มีผลให้สมาชิกสภาการเป็นวุฒิสภาสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๐๑ (๔)

ผู้ที่มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้วินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลงเพราะขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม จึงได้แก่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา ตามมาตรา ๘๒ วรรคหนึ่ง และคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามมาตรา ๘๒ วรรคท้าย เท่านั้น ประชาชนทั่วไปหรือผู้สมัครด้วยกันไม่มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้วินิจฉัยกรณีดังกล่าวโดยตรง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๒/๒๕๖๔ กรณีประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ ว่า สมาชิกภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนาย ช. กับพวกรวม ๕ คน สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๔) (๖) และมาตรา ๙๖ (๒) หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ ๓ และที่ ๕ ต้องคำพิพากษาของศาลอาญาให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง จึงเป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ ๓ และที่ ๕ สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๔) และเมื่อผู้ถูกร้องทั้งห้าต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาลอาญาในระหว่างรอฟังคำสั่งศาลอุทธรณ์ว่าจะอนุญาตให้

ปล่อยชั่วคราวหรือไม่ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องทั้งห้ายอมเป็นอันสิ้นสุดลง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๖) ด้วย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๘/๒๕๖๓ คณะกรรมการก.ก.ต.ยื่นคำร้องว่า นาย ร. ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา เมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๒ แต่ก่อนหน้านั้น นาย ร. เคยรับราชการในตำแหน่งเจ้าหน้าที่ปกครอง ระดับ ๓ และถูกไล่ออกจากราชการเพราะเหตุทุจริตต่อหน้าที่ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ ว่า สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาของนาย ร. สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๑ (๔) ประกอบมาตรา ๑๐๘ ข. ลักษณะต้องห้าม (๑) และมาตรา ๙๘ (๘) หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๑ (๔) มาตรา ๑๐๘ ข. ลักษณะต้องห้าม (๑) ประกอบมาตรา ๙๘ (๘) เป็นบทบัญญัติห้ามมิให้สมาชิกวุฒิสภาเป็นบุคคลซึ่งเคยถูกลงโทษทางวินัยไล่ออกจากราชการฐานประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงตามกฎหมายการปกครอง กรณีกระทำการเรียกรับเงิน อันเป็นพฤติกรรมในทางทุจริต แม้ภายหลังผู้ถูกร้องจะได้รับการล้างมลทินตามพ.ร.บ.ล้างมลทินฯ พ.ศ. ๒๕๓๙ และ พ.ศ. ๒๕๕๐ แต่ไม่มีผลเป็นการลบล้างคำพิพากษาหรือคำสั่งลงโทษทางวินัยว่ามีการกระทำความผิด ผู้ถูกร้องเป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามเป็นสมาชิกวุฒิสภา ตามบทบัญญัติดังกล่าว สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาของผู้ถูกร้องจึงสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๑ (๔) นับแต่วันที่มีพระบรมราชโองการแต่งตั้ง และให้ถือว่าวันที่ศาลรัฐธรรมนูญอ่านคำวินิจฉัยให้แก่คู่กรณีฟังโดยชอบอันเป็นวันที่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลง

คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๗/๒๕๖๗ เป็นกรณีคณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามพ.ร.ป.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ ม.๕๔ ว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนาย น. สิ้นสุดลงตั้งแต่วันเลือกตั้งและมีคำสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง (เพราะเหตุต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่กระทำโดยทุจริตตามประมวลกฎหมายอาญา อันเป็นลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๑๐) และตามพ.ร.ป.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ ม.๔๒ (๑๒)

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ขณะที่ผู้ร้องยื่นคำร้องนี้ ผู้ถูกร้องลาออกจากตำแหน่งส.ส. ตั้งแต่วันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๖๖ เป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงนับแต่วันดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๓) ไม่มีเหตุให้ต้องวินิจฉัยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ถูกร้อง และเป็นเรื่องที่พ.ร.ป.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๕๑ บัญญัติกระบวนการในกรณีดังกล่าวไว้เป็นการเฉพาะแล้ว (ดำเนินคดีอาญา) กรณีไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของพ.ร.ป.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๔ ฯลฯ จึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้วินิจฉัย

มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๔/๒๕๖๔ เป็นกรณีทำนองเดียวกัน

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕/๒๕๖๘ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่า ในระหว่างที่ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ศาลฎีกามีคำพิพากษาว่าผู้ถูกร้องเป็นผู้ก่อ สนับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจ ให้บุคคลอื่น

จัดเตรียมทรัพย์สินหรือผลประโยชน์ อันอาจคำนวณเป็นเงินได้แก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพื่อจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนให้แก่ผู้ถูกร้อง ซึ่งเป็นการทุจริตในการเลือกตั้ง อันเป็นการฝ่าฝืนพ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๓ วรรคหนึ่ง (๑) ประกอบมาตรา ๑๓๘ วรรคหนึ่ง ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเป็นเวลาสิบปีนับแต่วันที่มีคำพิพากษา สมาชิกภาพของนาย ส. สมาชิกวุฒิสภา ผู้ถูกร้องจึงเป็นอันสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๑ (๔) ประกอบมาตรา ๑๐๘ ข. ลักษณะต้องห้าม (๑) และมาตรา ๙๘ (๕)

๒. กรณีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งที่เกี่ยวข้องกับความเป็นรัฐมนตรี

คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๙๗ และมาตรา ๙๘ ยังมีความเชื่อมโยงคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของรัฐมนตรี ตามมาตรา ๑๖๐ (๖) และกรณีความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว ตามมาตรา ๑๗๐ (๔) ด้วย เช่น

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๖/๒๕๖๔ เป็นกรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน ๕๑ คน เข้าชื่อกันเสนอคำร้องต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรว่า ร้อยเอก ธ. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์สิ้นสุดลงเฉพาะตัว ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๔) ประกอบมาตรา ๑๖๐ (๖) และมาตรา ๙๘ (๑) เพราะเหตุต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดของศาลอุทธรณ์รัฐนิวเซาท์เวลส์ ลงวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๓๘ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง บัญญัติให้อำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ลักษณะสำคัญของอำนาจอธิปไตยคือมีความเด็ดขาดสมบูรณ์ไม่อยู่อาณัติหรืออยู่ภายใต้อำนาจรัฐอื่น การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นการใช้อำนาจตุลาการอันเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจอธิปไตยย่อมไม่ตกอยู่ในอาณัติหรืออยู่ภายใต้อำนาจตุลาการของรัฐอื่น เมื่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมีการกล่าวถึงคำพิพากษาจึงต้องหมายถึงคำพิพากษาของศาลแห่งรัฐหรือประเทศนั้นเท่านั้น ไม่รวมถึงคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ แม้ข้อเท็จจริงในคดีฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องเคยต้องคำพิพากษาของศาลแขวงมลรัฐนิวเซาท์เวลส์ แต่ไม่ใช่คำพิพากษาศาลไทย ผู้ถูกร้องจึงไม่มีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๑๐) สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องไม่สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๑๐) และไม่มีเหตุให้ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๔) ด้วย

คำวินิจฉัยที่ ๒๑/๒๕๖๗ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑ ทราบว่า ผู้ถูกร้องที่ ๒ เคยต้องโทษจำคุก ๖ เดือน ตามคำสั่งศาลฎีกาในคดีละเมิดอำนาจศาล และสภาพนายความมีคำสั่งให้ลบชื่อผู้ถูกร้องที่ ๒ ออกจากทะเบียนนายความ แต่ผู้ถูกร้องที่ ๑ ยังเสนอชื่อผู้ถูกร้องที่ ๒ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ผู้ถูกร้องที่ ๑ จึงไม่มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ ขาดคุณสมบัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๐ (๔) และย่อมเป็นการกระทำฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมฯ หมวด ๑ ข้อ ๘ ที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งข้อ ๒๗ วรรคหนึ่ง กำหนดให้การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมฯ หมวด ๑ ให้ถือว่ามึลักษณะร้ายแรง อันเป็นลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๐ (๕) ด้วย ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องที่ ๑ นายกรัฐมนตรี สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๔) เมื่อความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง

(๔) แล้ว รัฐมนตรีต้องพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๗ วรรคหนึ่ง (๑) โดยให้นำมาตรา ๑๖๘ วรรคหนึ่ง (๑) มาใช้บังคับกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งต่อไป

หมายเหตุ :

๑. คดีนี้ผู้ถูกร้องที่ ๒ ลาออกจากตำแหน่งก่อนศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้อง ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า ไม่มีเหตุที่จะต้องวินิจฉัยกรณีของผู้ถูกร้องที่ ๑

๒. ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยประเด็นว่า อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญกับศาลฎีกาทับซ้อนกันหรือไม่ โดยวินิจฉัยว่า การวินิจฉัยว่ารัฐมนตรีผู้ใดมีพฤติกรรมอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมฯ อย่างร้ายแรง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๐ (๕) เป็นหน้าที่และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญเพื่อการวินิจฉัยว่าความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคสาม **เป็นคดีรัฐธรรมนูญโดยแท้** ส่วนหน้าที่และอำนาจของศาลฎีกาในวินิจฉัยการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมฯ อย่างร้ายแรง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๔ วรรคหนึ่ง (๑) ประกอบมาตรา ๒๓๕ วรรคหนึ่ง (๑) **เพื่อเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง**ของส.ส. ส.ว. และสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นตลอดไป และไม่มีสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ แม้ศาลรัฐธรรมนูญและศาลฎีกาพิจารณาข้อเท็จจริงในมูลเหตุเดียวกัน แต่เป็นคดีคนละประเภท เพราะเหตุจากวิธีพิจารณาคดีวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดี และสภาพบังคับแตกต่างกัน

ข้อสอบเนติบัณฑิต สมัยที่ ๖๗ : กรณีความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลง

คำถาม ประเด็นที่ ๑ ภายหลังนายบุญเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงได้ ๒ เดือน ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภากำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้วินิจฉัยว่าความเป็นรัฐมนตรีของนายบุญสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือไม่ เนื่องจากปรากฏว่าก่อนนายบุญเข้ารับตำแหน่งดังกล่าวเพียง ๑ เดือน ศาลฎีกามีคำพิพากษาว่า นายบุญกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายอดีตภริยาเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กายสาหัส ลงโทษจำคุก ๒ ปี โทษจำคุกให้รอการลงโทษไว้ ๒ ปี

ให้วินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของนายบุญสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือไม่

ธงคำตอบ รัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๕๐) มาตรา ๑๘๒ วรรคหนึ่ง (๓) บัญญัติว่า ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวเมื่อต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้คดีนั้นจะยังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษ เว้นแต่จะเป็นกรณีที่คดียังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท แต่กรณีตามบทบัญญัติดังกล่าว เป็นกรณีที่รัฐมนตรีต้องคำพิพากษาในขณะดำรงตำแหน่ง จึงจะเป็นผลให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลง เมื่อนายบุญต้องคำพิพากษาให้จำคุกและรอการลงโทษก่อนจะได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง ความเป็นรัฐมนตรีของนายบุญจึงไม่สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามบทบัญญัติดังกล่าว (เทียบ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑/๒๕๕๖)

หมายเหตุ

ปัจจุบันต้องอ้างรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๑๗๐ (๔) ประกอบมาตรา ๑๖๐ (๓)

ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา สนามใหญ่ ๒๕๖๘

คำถาม นายอาทิตย์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่พอใจนายจันทร์ที่ขับรถเปลี่ยนช่องเดินรถปาดหน้ารถของตนในระยะกระชั้นชิด จึงขับรถเข้าชนรถไถนายจันทร์ทำให้รถนายจันทร์เสียหลักชนขอบทาง ไถนายจันทร์ได้รับบาดเจ็บ ร้อยตำรวจเอกอึ้งการขณะปฏิบัติหน้าที่เจ้าพนักงานตำรวจจราจรในบริเวณดังกล่าวเห็นเหตุการณ์จึงเข้าจับกุมนายอาทิตย์ นายอาทิตย์อ้างว่าเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและแจ้งว่าเวลาดังกล่าวอยู่ในระหว่างสมัยประชุม ซึ่งรัฐธรรมนูญให้ความคุ้มกันมิให้จับกุมในฐานะผู้ต้องหา ร้อยตำรวจเอกอึ้งการตรวจสอบแล้วเป็นจริงตามที่นายอาทิตย์อ้าง แต่วันดังกล่าวไม่มีการประชุม จึงยืนยันการจับกุม นายอาทิตย์เสนอเงินจำนวนหนึ่งให้แก่ ร้อยตำรวจเอกอึ้งการเพื่อไม่ให้จับกลุ่มพร้อมกับพุดชมชู่ แต่ ร้อยตำรวจเอกอึ้งการปฏิเสธและดำเนินคดีกับนายอาทิตย์เพิ่มเติมเกี่ยวกับการเสนอสินบน

นายเสาร์ สมาชิกวุฒิสภา ทราบเรื่องการกระทำของนายอาทิตย์และเห็นว่า การกระทำของนายอาทิตย์มีลักษณะเป็นการก้าวท้าวแทรกแซงการปฏิบัติราชการของข้าราชการเพื่อประโยชน์แก่ตนเอง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๑๘๕(๑) อันเป็นเหตุให้สมาชิกภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายอาทิตย์สิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๐๑(๗) จึงร่วมกันเข้าชื่อ แต่เนื่องจากยังไม่ได้จำนวนตามที่มาตรา ๘๒ กำหนดไว้ จึงขอให้ผู้ได้รับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา (บัญชีสำรอง) เข้าร่วมลงชื่อด้วยจนครบจำนวนแล้วยื่นต่อประธานวุฒิสภาเสนอเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของนายอาทิตย์สิ้นสุดลง

นายพุทธ นายกรัฐมนตรี รู้เรื่องที่นายอาทิตย์กระทำความผิดและถูกจับกุม แต่รีบเสนอชื่อนายอาทิตย์จนได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าการกระทำของนายพุทธ นายกรัฐมนตรี ดังกล่าวเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง ตามมาตรฐานจริยธรรมฯ ข้อ ๘ ที่กำหนดให้ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และข้อ ๒๗ วรรคหนึ่ง กำหนดให้การฝ่าฝืนกรณีดังกล่าวให้ถือว่า มีลักษณะร้ายแรง อันเป็นเหตุให้ความเป็นรัฐมนตรีของนายพุทธนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามมาตรา ๑๓๐ วรรคหนึ่ง (๔) ประกอบมาตรา ๑๖๐ (๕) จึงยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้วินิจฉัยว่าความเป็นรัฐมนตรีของนายพุทธ นายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว นายพุทธยื่นคำคัดค้านว่าคือกรณีกล่าวหาเป็นเรื่องการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรงอยู่ในอำนาจของศาลฎีกาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๓๔ วรรคหนึ่ง (๑) และมาตรา ๒๓๕ วรรคหนึ่ง (๑) ที่บัญญัติว่า กรณีฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรงให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. เสนอเรื่องต่อศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับเรื่องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ให้วินิจฉัยว่า

- (ก) ร้อยตำรวจเอกอึ้งการมีอำนาจจับกุมนายอาทิตย์ในฐานะผู้ต้องหาในกรณีขับรถชนนายจันทร์หรือไม่
- (ข) ศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำสั่งหรือคำวินิจฉัยคำร้องของนายเสาร์กับพวกอย่างไร
- (ค) คำคัดค้านของนายพุทธฟังขึ้นหรือไม่

ธงคำตอบ ข้อ (ก) ดูในเอกสารทบทวนบทที่ ๒ เอกสิทธิ์และความคุ้มกันตามรัฐธรรมนูญ

(ข) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๘๒ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุดลง เพื่อให้ประธานแห่งสภาที่รับคำร้องส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย เมื่อข้อเท็จจริงได้ความว่า ผู้เข้าชื่อส่วนหนึ่งเป็นเพียงผู้มีรายชื่อเป็นได้รับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา (บัญชีสำรอง) มิได้มีสถานะเป็นสมาชิกวุฒิสภาที่มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อส่งคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ กรณีไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์และเงื่อนไขตามมาตรา ๘๒ วรรคหนึ่ง ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับไว้พิจารณาวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญต้องมีคำสั่งไม่รับคำร้องของนายเสาร และพวกไว้พิจารณาวินิจฉัย (เทียบ คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕๑/๒๕๖๘)

(ค) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา ๑๗๐ วรรคสาม ประกอบมาตรา ๘๒ บัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้งส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย กรณีมีปัญหาว่าความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงอันเนื่องมาจากมีพฤติการณ์อันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง ตามมาตรา ๑๖๐ (๕) หรือไม่ จึงเป็นคดีรัฐธรรมนูญโดยแท้ที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญในการพิจารณาวินิจฉัย ส่วนหน้าที่และอำนาจของศาลฎีกาตามมาตรา ๒๓๔ วรรคหนึ่ง (๑) ประกอบมาตรา ๒๓๕ วรรคหนึ่ง (๑) แม้จะกำหนดให้ศาลฎีกามีอำนาจวินิจฉัยคดีการฝ่าฝืนมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรงเช่นเดียวกัน แต่ผลแห่งคำวินิจฉัยมีสภาพบังคับแตกต่างกัน กล่าวคือ หากศาลฎีกามีคำพิพากษาว่าผู้ถูกกล่าวหา มีพฤติการณ์หรือกระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหา จะมีคำสั่งให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งตลอดไปและไม่มีสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นไปตามมาตรา ๒๓๕ วรรคสามและวรรคสี่ ดังนี้ แม้เป็นการพิจารณาจากข้อเท็จจริงในมูลเดียวกัน แต่เป็นคดีคนละประเภท เพราะเหตุจากวิธีพิจารณา วัตถุประสงค์ของการดำเนินคดี และสภาพบังคับแตกต่างกัน ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับเรื่องไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ คำคัดค้านของนายพชรฟังไม่ขึ้น (เทียบคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๑/๒๕๖๗)

.....